

Erakondade rahastamist puudutavad soovitused

V. JÄRELDUSED

1. Eesti poliitilise tegevuse rahastamist käsitlevad õigusaktid hõlmavad põhilisi probleeme ja vastavad paljudele Euroopa Ministrite Komitee soovitusel REC(2003)4 ühistest korrupsioonivastastest eeskirjadest erakondade ja valimiskampaaniate rahastamisel esitatud nõuetele. Eesti on viimastel aastatel võtnud positiivseid meetmeid poliitika rahastamise läbipaistvuse tagamiseks. Süsteemi oluline osa on erakondade ja valimiskampaaniate rahastamisdokumentide avalikustamiskohustused, muu hulgas ka Internetis. Kuid selgub, et tegelikkuses ei toimi see iseregulatsioonisüsteem alati rahuldavalt ning Eestis ei ole poliitilise tegevuse rahastamissüsteemi järelevalve tõhus ning olemasolevaid eeskirju ei rakendata. Poliitika rahastamise täieliku läbipaistvuse tagamiseks tuleb avalikustamiskohustustele lisaks luua piisavate volituste ja vahenditega sõltumatu järelevalveorgan ning kehtestada rida asjakohaseid sanktsioone. Eesti praeguses õiguslikus raamistikus ja praktikas ilmnenuid nõrgad kohad (näiteks sõltumatus puudumine olemasoleva järelevalvemehhanismi puhul, erakondade/kandidaatide aruannete formaalne kontrollimine, kontrolli piirdumine vaid valimiskampaaniate rahastamisele, valimiskampaaniate rahastamisega seotud aruandekohustuste madal tase ning ebapiisavad sanktsioonid eeskirjade rikkumise korral) on potentsiaalne kuritarvituste allikas ning ei võimalda tulemuslikult avastada ja esile tuua ebaseaduslikke mõjutamisjuhtumeid, mis võivad poliitika rahastamisel esineda. Praeguse korra täiustamine eesmärgiga suurendada poliitika rahastamise läbipaistvust ja aruandlust ning lõpptulemusena tugevdada üldsuse usaldust poliitilise protsessi vastu, peab seega olema esmatähtsiks küsimus.
2. Eespool öeldut arvesse võttes annab GRECO Eestile järgmised soovitusel:
 - i. laiendada otse või kaudselt erakondadega seotud või muul viisil erakondadega seotud üksuste (nn sidusorganisatsioonide) määratlust ning teha erakondadele kohustuslikuks lülitada need üksused nii oma aastaaruannetesse kui ka valimiskampaania rahastamise aruannetesse (lõige 65);
 - ii. tagada, et liikmemaksud ei kahjustataks annetuste läbipaistvuse põhimõtet (lõige 66);
 - iii. nõuda erakondadelt, sõltumatutelt kandidaatidelt ja valimisliitidelt üksikasjalikumaid ja täielikumaid aruandeid valimiskampaaniate kohta, milles tulud ja kulud oleksid ettenähtud viisil eraldi loetletud (lõige 67);
 - iv. nõuda erakondadelt, sõltumatutelt kandidaatidelt ja valimisliitidelt saadud annetuste (sularahaliste ja mittedularahaliste) avaldamist seadusega kindlaksmääratud korrapäraste ajavahemike järel, vajaduse korral ka valimiskampaania kestel (lõige 68);
 - v. erakondade aastaaruannete avaldamise ajakava peab olema seadusega täpselt kindlaksmääratud (lõige 69);
 - vi. lisaks kampaania rahastamise kontrollimisele tuleks kontrollida ka erakondade muud majandustegevust (lõige 70);
 - vii. teha erakondade ja valimiskampaaniate rahastamise kontrollimine ülesandeks sõltumatule organile, kellel on mandaat, volitused, rahalised vahendid ja personal rahastamise tõhusaks kontrollimiseks, poliitilise tegevuse rahastamist käsitlevate eeskirjade võimalike rikkumiste uurimiseks ning vajaduse korral sanktsioonide kehtestamiseks (lõige 75);
 - viii. kehtestada olemasolevatele kriminaalkaristustele lisaks paindlikumaid sanktsioone erakondade ja valimiskampaaniate rahastamist käsitlevate eeskirjade rikkumise korral, sealhulgas haldussanktsioone (lõige 77);

- ix. näha ette tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad sanktsioonid, juhul kui valimistel osalevad kandidaadid või valimisliidud rikuvad valimiskampaaniat käsitlevaid eeskirju ning nõuda, et kandidaadid ja valimisliidud tagastaksid ebaseaduslikud annetused annetajale või riigi eelarvesse (lõige 78).

Kriminaalõigust puudutavad soovitused

3. Eespool öeldut arvesse võttes annab GRECO Eestile järgmised soovitused:

- i. tagada, et riigisiseste täiskogude, välisriikide täiskogude ja rahvusvaheliste parlamentaarsete assambleede liikmetele aktiivse ja passiivse altkäemaksu andmine tunnistatakse kuriteoks korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsiooni (ETS 173) artiklite 4, 6 ja 10 kohaselt (lõige 64);
- ii. muuta praegu kehtivaid õigusakte seoses altkäemaksu andmisega erasektoris, et hõlmata selgesti kõik erasektori üksusi juhtivad või nendes mis tahes tööülesandeid täitvad isikud, nagu on sätestatud korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsiooni (ETS 173) artiklites 7 ja 8 (lõige 65);
- iii. tunnistada kuriteoks aktiivse või passiivse altkäemaksu andmine oma riigi või välisriigi vahekohtunikele korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsiooni lisaprotokollis (ETS 191) artiklite 2, 3 ja 4 kohaselt ning allkirjastada ja ratifitseerida see õigusakt võimalikult kiiresti (lõige 66);
- iv. tagada, et pistise andmise süüte eest, kui sellele eelneb varasem altkäemaksu andmise süütegu (ja vastupidi), võetakse arvesse raskendava asjaoluna (lõige 68);
- v. tagada aktiivse ja passiivse altkäemaksu süüte tõlgendamine viisil, mis hõlmab juhtumid, mille puhul soodustus ei ole mõeldud ametiisikule endale, vaid kolmandale isikule (lõige 70);
- vi. i) tunnistada kuriteoks aktiivne mõjuvõimuga kauplemine kui iseseisev süütegu; ii) lisada soodustuse nõudmine passiivse mõjuvõimuga kauplemise süütegude hulka; ning iii) selgitada mõistet „mõju ebaseaduslik kasutamine“ eesmärgiga tagada, et kõik ebaseadusliku mõjutamise väidetavad või kindlakstehtud juhtumid oleksid hõlmatud (lõige 72);
- vii. kaotada mõlemapoolselt süüteoks tunnistamise nõue (*dual criminality*) välisriigis toimepandud altkäemaksu andmise ja mõjuvõimuga kauplemise süütegu puhul (lõige 74);
- viii. kehtestada jurisdiktsioon välismaal toimepandud altkäemaksu andmise ja mõjuvõimuga kauplemise süütegude suhtes, mille on toime pannud või milles osalevad Eesti ametiisikud ja riigisiseste täiskogude liikmed, kes ei ole Eesti kodanikud (lõige 75).